

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието и храните
Център за оценка на риска
по хранителната верига

ИНФОРМАЦИЯ

Комитетът на професионалните селскостопански организации - Обща конфедерация на земеделските кооперации (Сора и Cogesa) съобщават за притеснителни данни относно броя на установени цитрусови плодове предназначени за внос в Европейският съюз (ЕС), засегнати от вредители

Целият европейски сектор отглеждащ цитрусови плодове е обезпокоен вследствие на данните от европейските митници за периода от януари до август 2023 г., които показват 33 прихванати пратки с цитрусови плодове, с произход Южна Африка, с наличие на болестта черни петна по цитрусите (*Phyllosticta citricarpa*). Освен това са засечени и 4 пратки с наличието на цитрусов (портокалов) молец (*Thaumatotibia leucotreta*) в мандарини и грейпфрут, с произход Южна Африка и Израел. Тези вредители представляват значителен риск за европейското производство на цитрусови плодове, поради което от Сора и Cogesa смятат, че е необходимо предприемането на по-сериозни мерки за контрол.

Производителите са притеснени от последните данни за прихващанията на тези вредители, тъй като на територията на ЕС има около 600 000 хектара цитрусови насаждения, като икономиката на много региони зависи от веригата за доставки на цитрусови плодове.

Навлизането и евентуалното установяване на тези болести в ЕС би могло да доведе до катастрофални последици не само за производителите, но и би изложило на риск доставките на цитрусови плодове за потребителите.

За Рамон Арменгол, президент на Cogesa, ситуацията е ясна: „Ние подкрепяме свободната търговия, но не искаме да внасяме вредители в ЕС, които имат потенциала да унищожат всичките ни овощни градини. Европейската комисия въвежда мерки, целящи да насърчат прилагането на студена обработка за вноса на портокали, но това трябва да стане задължително за вноса на мандарини и грейпфрут, както препоръчва Европейския орган по безопасност на храните (EFSA)“.

За борбата с черни петна по цитрусите Рамон Арменгол е добавил: „Съжаляваме за някои мерки, които вече са въведени от ЕС, като например разрешаването на вноса на цитрусови плодове с наличието на болестта черни петна по цитрусите, които са предназначени за индустрията. Това е много рисковано и опасно, като се има предвид, че след като заразените

Amber Green White

1618, гр. София, бул. „Цар Борис III“ № 136; тел. +359 2 427 30 56
<https://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg

цитруси са вече на територията на ЕС, нищо не може да предотврати тяхното по-нататъшно движение в европейския вътрешен пазар“.

Относно предприетата доброволна мярка от Южна Африка за спиране на износа за ЕС, след като е приключил сезона за износ, от Сора и Согеса смятат, че тази мярка е безполезна, тъй като износителите нямат повече цитрусови плодове за превоз.

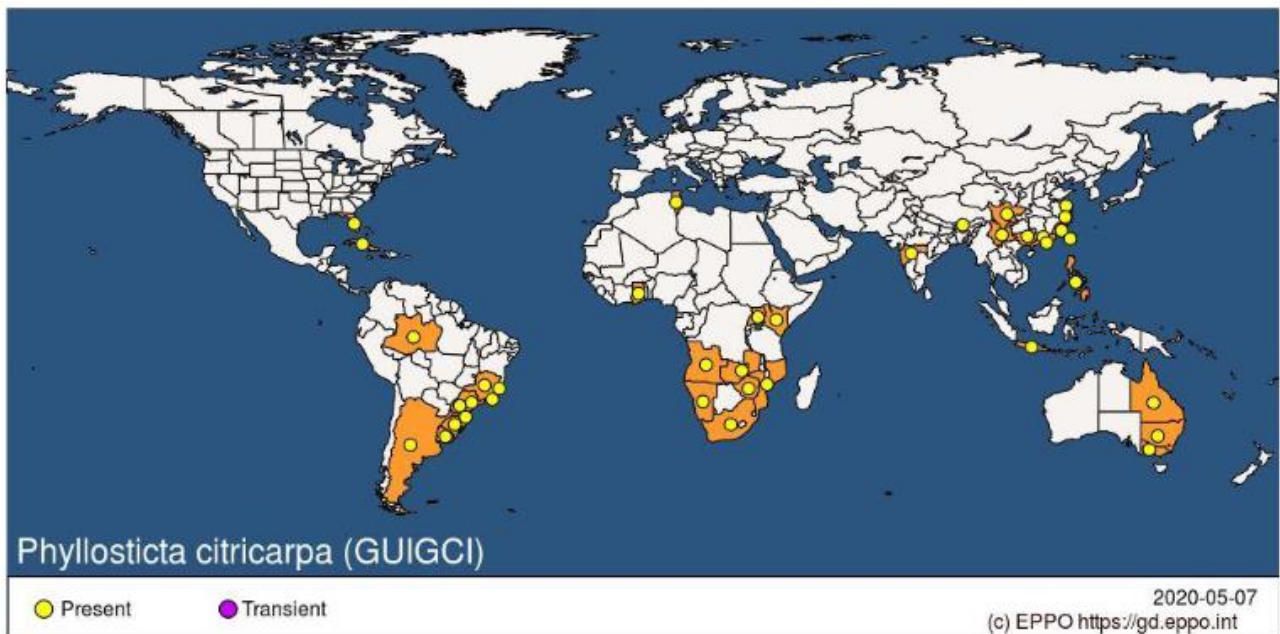
От организацията припомнят, че това е седмият път, в който от Южна Африка въвеждат тази мярка, която води до безполезна ефекти, както е било отчетено по-рано. Според организацията тази мярка е била прилагана единствено с цел да се избегнат по-строги действия от ЕС, поради което от Сора и Согеса настояват да се предприемат бързи действия за защита на здравето на европейските растения.

Кратка информация за *Phyllosticta citricarpa* [1]

P. citricarpa е гъбно заболяване, което е регистрирано в следните страни: Ангола, Гана, Кения, Мозамбик, Намибия, Южна Африка, Тунис, Уганда, Замбия, Зимбабве, Аржентина, Бразилия, Куба, САЩ (Флорида), Уругвай, Бутан, Китай (Фудзиен, Гуандун, Гуанси, Дзянсу, Съчуан, Сянганг (Хонконг), Юнан, Джъдзян), Индия (Махаращра), Индонезия (Ява), Филипините, Тайван и Австралия (Нов Южен Уелс, Куинсланд, Виктория) (Фигура 2).

Фигура 1. Повреди по лимони причинени от *P. citricarpa*

Фигура 2. Глобално разпространение на *P. citricarpa* (източник: EPPO последна актуализация – 2023-09-08 г.)

В Южна Африка критичният период за инфекция на плодовете започва при оформянето на плода и продължава 4 – 5 месеца, а данни от Гана и Бразилия показват, че при сладък портокал плодовете са податливи 7 месеца след оформянето на плода. След заразяване гъбата остава в състояние на покой, докато плодът стане напълно пораснал и узрял. Симптомите могат да се появят 2 – 5 месеца след заразяването, често съвпадащи с узряването на плодовете и като цяло се влияят от физиологични и екологични фактори, като температура, дъжд, светлина и възраст на дървото.

С изключение на *Citrus aurantium* L. и *Citrus latifolia* Такака, всички останали търговски цитрусови видове и сортове са податливи на *P. citricarpa*.

Потенциалното установяване на *P. citricarpa* в ЕС ще бъде повлияно от климатичните условия.

Известно е, че субтропичните региони за отглеждане на цитрусови плодове с летни валежи и високи годишни валежи са области, подходящи за развитието на болестта, но има данни, че тя присъства и в сухи и полусухи райони и в райони със средиземноморски тип климатични условия. Симулациите, извършени за предишни становища на EFSA, са стигнали до заключението, че различните климатични условия в районите за отглеждане на цитрусови плодове в ЕС (Кипър, Испания, Франция, Гърция, Хърватия, Италия, Малта и Португалия) са потенциално подходящи за установяване на *P. citricarpa*.

Мерки за контрол

В страните, производителки на цитрусови плодове от региона на Европейската и средиземноморска организация за растителна защита (EPPO), обикновено се забранява вносът на цитрусови растения за засаждане извън региона. Тази мярка ефективно покрива риска от въвеждане на *P. citricarpa* (и други цитрусови вредители) чрез внос на посадъчен материал.

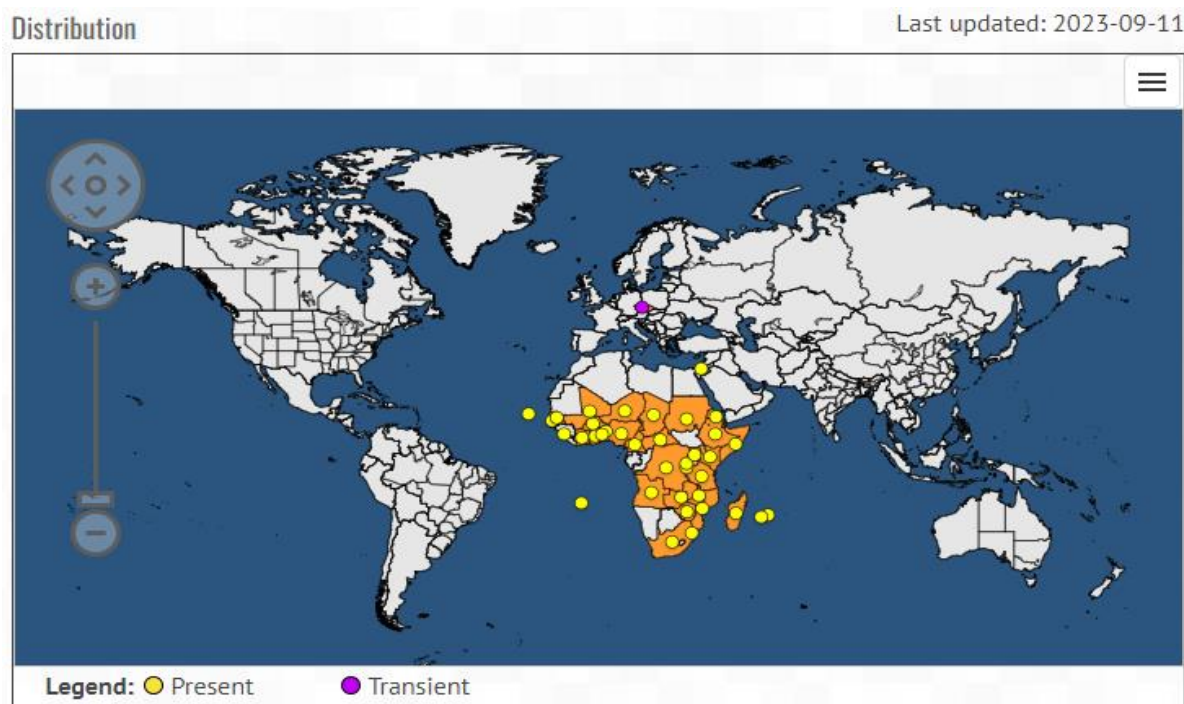
P. citricarpa може лесно да се пренесе върху вносни цитрусови плодове, но рискът от разпространение от тях се счита за относително нисък. Въпреки това, плодовете от страни с наличие на болестта трябва да идват от овощни градини, за които е установено, че са свободни от патогена или да бъдат третирани срещу патогена. Прилагането на строги мерки за обработка на отпадъците ще бъде ефективна мярка за намаляване на преноса на *P. citricarpa* от заразени цитрусови плодове в цитрусови овощни градини, но това вероятно ще бъде трудно приложимо на практика. След като *P. citricarpa* се установи, ограничаването на неговото разпространение е много трудно (към този момент патогенът никъде не е бил унищожен след установяването си). Следователно опциите за намаляване на риска за предотвратяване на навлизането на патогена са оценени като най-ефективни.

Кратка информация за *Thaumatotibia leucotreta* [2,3]

Вредителят *T. leucotreta* (*Lepidoptera: Tortricidae*) със синоним *Cryptophlebia leucotreta* е с произход Африка (на юг от Сахара). В Южна Африка този вид е вредител по цитрусовите плодове. *T. leucotreta* е поливолтинен вид, който в зависимост от биотичните и абиотичните фактори може да развие от две до пет припокриващи се поколения годишно.

Фигура 3. Възрастен индивид на *T. leucotreta*

Фигура 4. Глобално разпространение на *T. leucotreta* (източник: EPPO последна актуализация – 2023-09-11 г.)

Продължителността на жизнения цикъл на едно поколение, в зависимост от температурата, варира между 30 и 117 дни, като при оптимална температура от 25° C завършва за около 42 – 46 дни. Една женска може да снесе до 800 яйца, поединично или на купчинки върху гладки повърхности, листа, във вдлъбнатините на кората на плода или върху паднали плодове. След излюпване ларвите се хранят вътре в плодовете, ядките, шушулките, семената, цветните пъпки и др.

T. leucotreta е полифаг с широк спектър от растения гостоприемници. Понастоящем е известно, че видът се среща по 105 рода растения в 51 семейства, обхващащи над 130 различни растителни вида, както култивирани, така и диворастящи.

В Африка, този вид е сериозен вредител по култури с голямо икономическо значение като: *Persea americana* (авокадо), *Punica ranatum* (нар), *Theobroma cacao* (какао), *Coffea* sp. (кафе), *Citrus* spp (цитруси), *Gossypium* sp. (памук), *Psidium guajava* (гуава), *Zea mays* (царевица), *Mangifera indica* (манго) и *Prunus persica* (праскова).

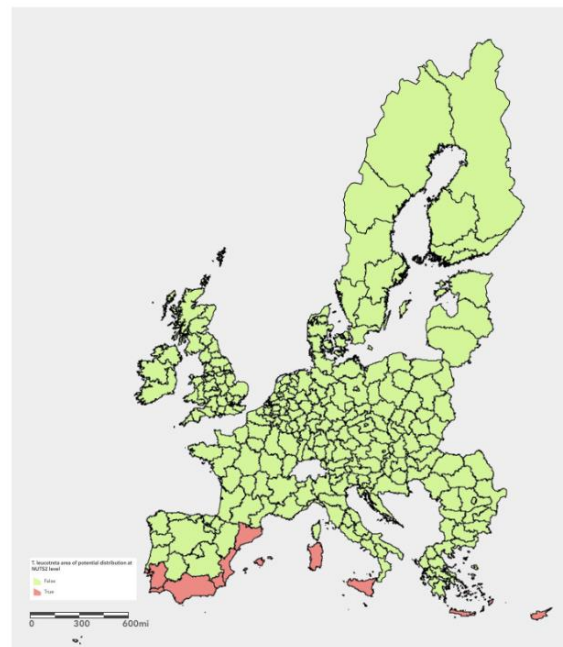
Гостоприемниците на *T. leucotreta* включват редица важни култури в региона на ЕРРО и въвеждането му може да доведе до значителни икономически загуби, особено при *Citrus* spp и род *Capsicum*.

Като се имат предвид температурите, необходими за неговото развитие и необходимостта от налични растения гостоприемници през цялата година, зоната на потенциално разпространение в ЕС включва Испания, Италия (Сицилия и Сардиния), Малта, Южна Гърция и Кипър, Португалия, Канарските острови и Азорските острови.

T. leucotreta се нуждае от непрекъснато присъствие на плодове, но като се има предвид неговата полифагна природа, това не се счита за ограничаващ фактор за установяване в Южна Европа. Съобщава се, че в Израел в периоди, когато други растения гостоприемници не са били налични, рициът (*Ricinus communis*) е гостоприемник и поддържа популациите на *T. leucotreta*.

Вероятността за прехвърляне на вредителя от внесени заразени плодове към растения гостоприемници в региона на ЕРРО е ниска, но може да възникне прехвърляне, ако внесената стока се съхранява в близост до производствено място или ако отпадъците от преработени стоки се изхвърлят на открито при температури над 12° C.

В други части на ЕС културите, отглеждани в оранжерии, като пипер (*Capsicum*), могат да бъдат податливи на *T. leucotreta*. Въпреки това, установяването на вида се счита за малко вероятно, поради липсата на плодове в определени периоди от годината. При оранжерийно отглеждане, където цветята или плодовете са налични през цялата година, установяването би било възможно в районите на север от тези, които се считат за потенциално годни за установяването

Фигура 5. Потенциалното разпространение на вредителя в регионите на ЕС въз основа на сценариите, установени за оценка на въздействието на вредителя от работната група на EFSA относно приоритетните вредители в ЕС (EFSA, 2019 г.).

му. Освен това в Южна Европа през зимата, *Capsicum* се отглежда при оранжерийни условия, което може да увеличи района, където е възможно успешното презимуване на вида.

Най-вероятното въвеждане на *T. leucotreta* в ЕС би било чрез транспортиране на заразени плодове или рязан цвят, а максималното му разстояние на разпространение се оценява на приблизително 1,5 км.

Мерки за контрол

Премахване на опадалите плодове, тъй като в тях е възможно да има ларви, които ще какавидират в почвата, което от своя страна е в основата на развитието на следващо поколение на *T. leucotreta* в овощната градина; използване на стерилни насекоми - този метод се основава на масовото производство и освобождаване на стерилни мъжки, които се конкурират с целевата популация; използване на синтетично произведени полови феромони в големи количества, с цел объркване на мъжките индивиди, което ще ограничи способността им да локализируют женските; примамване и убиване на възрастните индивиди - този метод се основава на принципа на масовото улавяне. При него се използват капани, които съдържат аттрактант (напр. полов феромон) и инсектициден агент; продукти на базата на вируси; биологичен контрол - могат да се използват яйцепаразитоида *Trichogrammatoidea cryptophlebiae* Nagaraja; ентомопатогенни нематоди (*Heterorhabditis bacteriophora*) и гъби (*Beauveria bassiana* и *Metarhizium anisopliae*), които са тествани при какавиди в почвата, както и *Bacillus thuringiensis*; химичен контрол – ефективността му при ларвните стадии на *T. leucotreta* е ограничена поради защитата, която ларвата придобива, живеейки в плодовете на атакувания гостоприемник. Повечето използвани инсектициди са насочени към възрастни, яйца и в началото на излюпване на ларвите; студено третиране – *T. leucotreta* е чувствителен към студ и смъртността настъпва при температури под нулата, поради което студената обработка на цитрусовите плодове след прибиране на реколтата се предлага като самостоятелна мярка.

За България, към настоящият момент P. citricarpa не представлява опасност, тъй като гостоприемниците на болестта присъстват в страната единствено като декоративни видове.

Относно T. leucotreta растенията гостоприемници отглеждани в оранжерии, като пипер, могат да бъдат податливи на T. leucotreta. Въпреки това, установяването на вида се счита за малко вероятно, поради липсата на плодове в определени периоди от годината.

Други информации в областта на здравето на растенията, научни становища и актуална информация в областта на Анализа на данните, получени от системата за известяване за храни и фуражи (RASFF), както и оценка на риска по цялата хранителна верига

може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига:

<http://corhv.government.bg/>, <https://corhv.government.bg/Здраве-на-растенията-с-31>,
<https://corhv.government.bg/Анализ-на-данните-от-системата-за-бързо-предупреждение-за-храни-и-фуражи-rasff--с-82>

Източници:

Основен източник: Press Release - Copa and Cogeca's growers sound the alarm over the number of imported citrus fruit intercepted with pests – <https://www.copa-cogeca.eu/press-releases>

[1] Pest survey card on *Phyllosticta citricarpa* – <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/sp.efsa.2020.EN-1863>

[2] Pest survey card on *Thaumatotibia leucotreta* – <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.2903/sp.efsa.2020.EN-1916>

[3] Оценка на риска при внос на цитруси Citrus L. от Южна Африка за неприятеля *Thaumatotibia leucotreta* при използването на системен подход – <https://corhv.government.bg/Татяна-Величкова:-Оценка-на-риска-при-внос-на-цитруси-citrus-l-от-Южна-Африка-п-31-1617>

Снимков материал:

EPPO Global Database, *Phyllosticta citricarpa* (GUIGCI) - <https://gd.eppo.int/media/data/taxon/G/GUIGCI/pics/1024x0/11463.jpg>

САБИ, *Thaumatotibia leucotreta* (false codling moth (FCM)) – <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/10.1079/cabicompodium.6904>

Изготвил:

Николай Спасов, главен експерт
Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ
01.11.2023 г.